

Frágreiðing frá lögmanni 1976

Orðaskiftið um løgmansrøðuna 29. juli 1976 fór fram 8. november.
Frágreiðing løgmansins var henda:

Fyri ári síðani metti landsstýrið í teirri frágreiðing lögð varð fram á ólavsøku, at samfelag okkara hevði munandi orku til at bota um avleiðingarnar fyri vinnu okkara av, at virkisumstøðurnar vóru so nógv versnaðar av prísfalli á fiskavörum, hækkaðum rakstrarútreiðslum og trengri veiðuatstøðum, men at henda orka, skuldi hon røkka til vit silgdu fram í betri tíðir, bert átti at vera nýtt, tá tær gjølligastu kanningar vóru gjørdar av hvussu stuðulin munaði best, og tá fortreytin um, at vinnan sjálf nýtti av teirri konsolidering, samfelagið hevði givið atstøður til at fremja, var fylgd.

Farna tingár var tí nógv merkt av umhugsingum um hvussu vit kundu tryggja okkum at hjólini vóru í gongd hesa tíð, og framd var í tingsetuni tíðandi stuðulslóggáva sum røkkur út ímóti teim 60 milliónunum á ársgrundarlag.

Tingið tók eisini undir í, at ikki skuldi slakast í almenna virkseminum uppi á landi, so sleppast kundi undan arbeiðsloysi her.

Samlaðu tiltøkini hava munað so mikið, at ikki er ov nógv sagt at siga, at Føroyar mugu vera sloppnar eina frægast burturúr teim trupulleikum verið hava í heimsbúskapinum nú í útvið 2 ár.

Vinnuumstøðurnar eru í lötuni munandi betri og alsamt batnandi, hóast ikki sigast kann, at vit eru undansloppin á hesum sinni enn.

Tá hetta verður sagt, er sjálvsagt bert hugsað um konjunkturútlitið og prísupplitið sæð stutt fram í tíðina. Langtíðarútlitið verður meira at meta saman við teim stórbroytingum sum í lötuni fara fram fiskimarkunum og veiðurættindunum viðvíkjandi. Úrslitið av hesum broytingum og teim mongu samráðingum, sum mugu fara fram um skipanina aftan á útflytingarnar, verður avgerandi fyri møguleikum okkara fyri framhaldandi at hava fiskivinnu sum lívsgrundarlag í eins høgan mun og nú. Hesi viðurskifti vil eg nærri greina undir umrøðuni av fiskimarksspurninginum og uttanlanda viðskiftinum.

Í 1975 høvdu føroyingar fyri fyrstu ferð í fleiri ár eina minni afturgongd (umleið 22 mill. kr.) í útflutningsvirðinum. Samlaði útflutningurin var 464 mill. kr. mótvægis 487 mill. kr. í 1974. Henda afturgongd var tíðliga á

árinum væntandi, ikki bert tí fiskaprísirnir fullu, men eisini vegna vinnusteðgin hjá ídnaðarskipunum og mjólvirkjunum og útróðrarverkfallið, sum var í mai - juni mánað, soleiðis at fyrra hálvár sýndi eina afturgongd uppá 38 mill. kr. Seinna hálvár 1975 hevur sostatt vagnast betur enn sama tíðarskeið 1974, og í 1976 er henda framgongd ókt, soleiðis at vit inntil 1. juli í ár hava útflutt fyri 262,3 mill. kr. ella 53,4 mill. kr. meira enn somu tíð í fjør. Hetta er hálvársmet, um 10 mill. kr. meira enn í 1974 sum var besla árið.

Hvat útfluttninginum viðvíkur hava vit sostatt vónir um at seta nýtt met í ár. Henda vón byggir á at fiskaprísirnir framvegis eru uppgangandi, at rekjurnar eru munandi meira í nøgd, at mjólvprísirnir nú í longri tíð hava verið vaksandi og nú tykjast at hava rokkið hæddum, sum skuldu givið hampulig rakstrarúrslit hjá ídnaðarveiðuflootanum. Men alt velst sjálvandi um veiðumøguleikar og veiðuúrslit.

Gjaldjavni og handilsjavni sýndu aftur í fjør munandi hall. Innflutt var fyri heilar 650 mill. kr., so undirskotið á handilsjavnanum var 186 mill. kr., meðan gjaldsjavnin, sum er uttanlandshandilin í víðari merking har tænastuveitingar og tilskot danska ríkisins eru við, hevði eitt hall uppá 122,9 mill. kr. móttvegis 118 mill. kr. í 1974.

Hesi hall eru lutvíst fíggjaði við lántøku uttanlanda, lutvíst við at nýtt er av vírskotinum árinum frammanundan.

Skipaflogurnar eiga bæði í 1974 og 1975 sín stóra part av gjaldsjavna-hallinum, tí hesi bæði ár eru innflutt skip fyri ávikavist 84 mill. kr. og 143 mill. kr. Skipaflogurnar eru ógvuliga ójavnar ár um ár, viðhvørt niðri á 8 mill. kr., men í fjør umleið dupult so stórar sum nakað ár frammanundan. Harafturat hava ílogurnar í framleiðslutól innan ídnað, handverk og bygging verið óvanliga stórar so partar av lántøkuni viðvíkja slíkum tólum. Tá so er, er ikki orsök til at lata seg órógva ov mikið av, at hall er á gjaldsjavnanum, tí við fleiri og betri framleiðsluamboðum og skipum er útlitið fyri einum øktum framleiðsluvirði hitt frægasta.

Samanburður av einstaklinga og almennum ílogum seinnu árinum hevur áhuga til lýsan av samlaða virkseminum í landinum. Seinastu fimm árinum (1971 - 75) hava tøluni verið 192, 212, 243, 400 og 469 mill. kr., harav tær almennu hava verið 82, 110, 119, 172 og 162 mill. kr. fár og valla heldur næsta ár verður ílagt minni í føroyska samfelagnum, heldur er væntandi ein spakuligur vøkstur. Talið av óloystum uppgávum er óngantíð minkandi og strembanin ímóti at fjøltátta vinnugrundarlag føroyinga krevur framhaldandi stórar peningaflogur.

Sparingin í 1975 var 406,4 mill. kr. móttvegis 361 í 1974 og 400 í 1973. Sum umstøðurnar hava verið, meti eg hetta úrslit rættuliga goft at vera.

Nevndi at rættuliga stórar lántøkur eru framdar uttanlandi seinnu árinum, tvey seinastu lánini eru uppá ávikavist 42 og 30 mill. kr., bæði tikin í dollar,

annað um bretska banka úr U.S.A. og hitt um danska banka úr oljulandinum Dubai. Hesi lán eru tikin sambært heimildir tingsins í vár til fíggjan av vega- og bergholsbygging, skúlabygging og automatstøð í Havn.

Annars hava í fíggjarárinum farna og hesum, vit eru í, inntøkur landskassans gingið hampuliga væl inn. Inntøkumetini á gomlu fíggjarlógini vístu seg at halda væl og reiðuliga tað. Inntøkurnar blivu samanlagt 305 mill. kr. mótvægis mettum 270 milliónum krónum, men sum vant eru eisini útreiðslurnar hægri, 303 mill. kr. ímóti mettum 269 mill. kr. Fyka fíggjarlóg viðvíkjandi hesum muni verður framlogd fyri tingið fyrsta dagin, og er so ællanin at viðgera hana beinanvegin tingsetan verður uppافتurtikin í heyst.

Skattaeftirstøðurnar viðvíkjandi gomlu fíggjarlógini vóru 1.7.1976 umleið 13% og er hetta minni enn tey seinastu árin. Hetta sýnir at gjaldorka borgaranna er ikki viknað undir hesi sonevndu krepputíð.

Fyrsta fjórðingsárið av verandi fíggjarlóg er lýst í einum av fylgju-skjølunum, og sæst har, at inntøkurnar, hóast tøluni eru munandi størri, ganga væl inn. Greinað er ikki hvørjir samfelagsbólkar ella hvørjir stættir tað eru sum gjalda rættstundis, men ivaleyst er, lá procenttøluni ikki eru broytt, gjaldingin javnað eins og áður. Hetta sigur eitt sindur um inntøkumøguleikarnar í lötuni og so mikið, at inntøkurnar eru hægri enn seinasta ár. At inntøkurnar hjá øllum stættum bæði í krónum og realøkonomiskt eru vaksandi er eisini tað sum væntað og ætlað var. Men at realinntøka samfelagsins sum heild er fallin í 1975 er greitt, tí so nógv vesnaði býtislutfallið í handli okkara, at hesum slepst ikki undan.

Skal ein taka samanum viðvíkjandi føroyskum búskapi, er at gera vart við, at forbrúkið framvegis er ógvuliga stórt millum manna, orsakað av stórum virksemi, virksemi sum seinasta ár fyri stóran part var fíggjað við privatum og almennum lántøkum uttanlanda, trekki uppá tjóðarbankan og sterkt vaksandi ríkisstuðuli (serliga til sjúkrahúsrakstur, social- og skúlamál) sum røkk 183 mill. kr. seinasta fíggjarár.

Orsøkin til lántøkurnar er at býtislutfallið í handli okkara broyttist so avgerandi í 1975 og at hetta lutfall skær so hart ígjøgnum í føroyskum búskapi har inn- og útfluttningur er so stórir partur.

Her heima er nýtt sama framferð sum í restini av vesturheiminum, at undirskotið er fíggjað við lántøku. Kortini her við tí úrsliti, at nærum er sloppið undan arbeiðsloysi.

Prístalsvøxsturin í skeiðnum frá 1. juli 1975 til 1. juli 1976 er um 8% og er hetta minni enn í londunum uttanum okkum, og má tykjast rættuliga nøktandi, tí ein veit hvussu lætt vit innflyta prívøxstur í handli okkara.

Uppá styttri og longri sikt er ventandi at matfiskur sum handilsvora

kemur í eina heilt aðra og betri stöðu enn nakrantíð, so meginspurningurinn fyrir feroyskan búskap verður ekki sölu- men veiðumöguleikarnir.

Úrtøka skipaflotans og fiskimanna.

Tíverri tykist það trupult at fáa til vega tey rakstrartöl, skylda er til at lata búskaparráðnum, og er tí það sum nú er vitað um úrslitini av skipa- rakstrinum grundað á eitt ógvuliga lítið tal av skipum innan hvønn ból, og er ekki fingið tilfar fyrir somu skip í somu veiðu í slíkum tali, at saman- burður beinleiðis kann gerast enn.

Kortini sýna töluni, at avlopið til rentur, avdrátt og fyrisæti er minkað munandi hjá ídnaðarskipum, línuskipum og feskfiskatrolarum, meðan nótaskipini, flaka- og saltfiskatrolararnir og frystiskipini hava hampulig úrslit.

Tann fjöltáttan dentur hefur verið lagdur á seinni árinu munar aftur her, tí það vil vera lættari hjá samfelagnum at bota um afturgongdina hjá einum parti av flotanum tá ið hin parturinn hefur frægari úrslit.

Fleiri ferðir fyrr hefur verið gjort vart við torvin á nóg góðum hag- frøðisligum tilfari og vilja til samvirkan frá vinnuni við at lata töl frá sær. Tað er ekki bert veiðutöl ein skal kenna so líðliga sum møguligt. Nevnda dømi sýnir at stuðulin veittur er, kanska kundi verið givin minni generelt um ein hevði møguleika at fylgt neyvri við gongdini í rakstrinum hjá einstökum vinnugreinum.

Í komandi tingsetu eigur gjølla at verða viðgjörd øll tann serliga studn- ingslógáva vit í lötuni hava, soleiðis at eykastudningarnir sum skjótast kunnu falla burtur aftur, tí í longdini kann hetta, at lyndi er til, at fyri- bilsstudningsskipanir gerast varandi, ekki tæna teirri rationalisering og nýtímansgerð sum er neyðug, skal ein standa seg í kappingini.

At vit sjálvt í 1973, tá vit høvdu bestu útflutningssumstöður, lótu 13 mill. kr. í beinleiðis studningi til fiskaprísir o.a. sýnir betri enn annað hvussu torført tað er at koma burtur úr vana.

Vit fáa onga sosialistiska samfelagsskipan bert við at tað almenna rindar rakstrarhall og rindar studning, men vit hava heldur onga liberalistiska skipan við at taka burtur áhugan fyri at skapa avlop ella trongdina til at sleppa undan halli, ella við at lata prísir, lønir, manningarpartar, ílogu- procentir o.s.fr. standa fyri heilt øðrum enn tí, töluni verunliga skuldu sýnt.

Hinvegin hefur samfelag okkara tann veikleika, at í alt ov stóran mun verða fiskaprísir og manningarpartar stillarin ella regulatorurinn í upp- og niðurgongutíðum, tær tvær harmonikurnar sum fremst ávirkast av broyt- ingum í býtlutfallinum, og sum tá tað gongur væl eingi tiltøk krevja frá

almennari síðu, heldur ekki at stuðulin minnar, og sum tá tíðirnar versna beinanvegin kreyja eina umflytan av inntøku millum stættir.

Henda veikleika mugu vit burturúr, fyrst tí tað ikki ber til, at bert fiskimenn og skipaeigarar sita heilt øðrvísi fyri enn onnur, men eisini tí manningarpactarnir fyri stóran part av flotanum ikki kunnu sigast at hava verið ov høgir sjálvst í bestu tíð.

Ráfiskagrundurin er ein roynd at sleppa burtur úr hesi støðu, og tryggja javnari príslegu fyri rávøruna, men henda skipan má útbyggjast til at fevna størri parti av vinnuni, soleiðis at tað verður møguligt at leggja nakað til síðis í uppgongutíðum til at javna prísir við í verri tíðum.

Eisini mugu vit tryggja okkum betri amboð at fylgja gongdini í rakstrinum við, soleiðis at skipanin gerst so líðilig sum møguligt og verður tikin í nýtslu, har hon ger nyttu. Men fremst av øllum verður frá almennari og einstaklinga síðu at leggja doyðin á at fremja ta rationalisering, sum kann fremjast, og sum má og skal fremjast.

Annars er um manningarpactarnar í 1975 at siga, at við teim studningskipanum samtyktar vóru í 1975 og 1976 er eydnast at tryggja teir hampuliga í mun til árinum frammanundan, fyri flaka- og saltfiskahekkutrolararnar, ísfiskatrolararnar, nótaskipini og frystiskipini er talan um góðar hýrur, har partarnir liggja millum 77.000 kr. og 104.000 kr. meðan saltfiskalínuskipini geva nakað minni (43-55.000 kr. mótvegis 59.000 kr.) og ídnaðarskipini munandi minni (58.000 kr. mótvegis 93.000 kr. í 1974). Men hesi seinastu høvdu sum kunnugt rættuliga langan vinnusteðg. Nú prísirnir á ídnaðarfiski í Danmark eru komnir upp í 47 øyru pr. kg. (og vit vónandi skjótt kunnu fylgja við herheima) skuldi ídnaðarveiðan kunna konsolidera seg aftur, og harvið givið hækkingu manningarpactar. Hýrurvirilitini eru hjáløgð í skjali.

Við prísunum, galdandi eru ídag, skuldu manningarpactarnir aftur verið í vøkstri, men fyri ávísar veiðuhættir treingjast leiðirnar sum kunnugt meir enn fyri aðrar.

Ídnaður.

Sambært tey síðstu almennu tøluni eru umleið 4.000 fólk í arbeiði innan handverk og ídnað. Av hesum 80% menn og 20% kvinnur.

Í framkommum demokratiskum londum verður dentur lagdur á, at skapa umstøðurnar soleiðis, at fólkid fær dagligt arbeiði við hampuliga góðari úrtøku.

Støðið er lagt til fremjan av ídnaðarútygging, eisini ídnaði, id ikki er knýttur at tí, sum kemur úr sjónum.

Við galdandi lógunum, sum skaptar eru í 70-unum, ídnaðargrundinum,

Menningargrunninum, donsku egnisútvíklingslógini og ymsum veðhaldslógum, hevur føroyskur ídnaður fingið rættuliga góðan møguleika at menna seg. Vit síggja góða frukt av hesum, hóast vit kundu ynskt, at tað hevði gingið skjótari.

Men tað hevur verið sannað so mangan, at tíð skal til alt, eisini at umskipa arbeiðslagið, sum í Føroyum ikki hevur verið stórvegis merkt av ídnaðarmentaliteti, sum krevst, um rættulig framstig skulu spyrjast.

Men við teimum íleggjarmøguleikum, vit nú hava og við eini hending, kanska á sama bógv, sum tá vit bygdu upp fiskiskipaflotan, eru vónir um, at vit komandi árin fremja enn skjótari stig ávegis.

Hugsað er her ikki einans um nýggj tiltøk (nýggjar ídnaðargreinir) men eisini um ídnað sprottan úr tí handverki, sum hevur verið dagligur og munagóður bústólpi higartil, men sum við kappingini uttanífrá kann tykjast at hava ilt við at standa seg. Innan húsabygging og sum heild bygging her á landi, er kappingin stór uttanífrá, ein hørð avbjóðing, sum vónandi hvessir okkum og elvir til at vit taka okkum fram og í summum føri taka upp annan tátt.

Skipabygging er framvegis av stórtýðningi. Umstøðurnar, hóast broyting í fiskivinnuni, eiga at lagast so, at føroysku skipasmíðjurnar eiga møguleika at byggja meginpartin av okkara flota.

Uppskotið sum fyrr hevur verið sett fram um skipan av sáttmálastovni er ein vegur at ganga fyri at tryggja føroyskum skipasmíði rímulig kor. Fíggjarmøguleikar okkara eru veikari enn onnur lond veita og bjóða. Ein umskipan, sum gevur føroyskum skipasmíði tryggari fíggjarligt støði verður at fremja, um framhaldandi skipabygging skal verða.

Eitt sjófarandi fólk byggir skip. At vit taka lut í hesari bygging er sjálvsagt og somuleiðis at samfelagið fremur tiltøk til tess at so kann verða.

Í samgonguskjalinum stendur at skipabyggistuðulin skal verða broyttur til lagelig lán, her eigur kortini slíkur munur at verða gjørdur ímillum treytirnar tá bygt verður í Føroyum og tá bygt verður uttanlanda, at okkara smíðjur, sum sjálvsagt skulu vera kappingarfórar, ongar trupulleikar hava við at tryggja sær sáttmálar. Umleggingin til veiðu á føroyaleiðunum í størri mun verður eisini at krevja munandi útbyggingar av fiskaiðnaðinum uppi á landi.

Landsstýrið viðgerð hvørt ár hóp av umsóknunum, bæði til fíggjan av nýggjum virkjum og víðkan og umskipan av verandi virkjum, og vil í komandi tingsetu leggja fyri tingið uppskot um broyting av summum av galdandi lógunum fyri uppafgur betur at kunna styðja føroyskt fyrirkæmi. Tað er altíð neyðugt at brynja seg til broytt viðurskipti. Vit hugsa her um skipabygging, húsabygging og sum heild ídnað, eisini hann, ið vit áttu at skapt í tilknýti til aðrar stórar vinnur, ikki minst fiskivinnuna.

Landbúnaður.

Landbúnaðurin, sum gjøgnum tíðirnar hevur verið høvuðsvinna landsins, hevur seinastu árin lutfallsliga fingið minni týðning í tjóðarbúskapinum.

Hetta metir landsstýrið vera skeiva gongd, bæði frá einum almennum fíggjarligum sjónarmiði, og hitt, at av hesum stendst, at javnvágin í fólkavækstrinum og búsetingarmynstrinum fer av lagi, bygdir fáa burtur og verður landið harav fylgjandi minni. Tað almenna verður í samráð við vinnuni at steðga hesari skeivu gongd og fremja tiltøk, ið skapa framgongd í føroyskum landbúnaði.

Ein arbeðsbólkur við umboðum fyri feløg og landbúnaðarstovnar hevur arbeitt við spurninginum um landbúnaðarskúla, royndar- og upplýsingarstarvsemi í landbúnaðinum, og verður uppskot skjótt lagt fyri landsstýrið.

Keyp og søla av føroyskum landbúnaðarvörum hevur verið ov illa organiserað. Tá nú verður farið undir byggjan av sláturhúsum, skuldi ligið betur fyri at sloppið av við framleiðsluna, og skuldi hetta gjørt tað lættari hjá tí almenna at framt tiltøk, ið vardu landbúnaðin móti innflutningi uttanífrá, ið bygdi á óvanligar prísir.

Landbúnaðarlóggávan verður at taka til viðgerðar, og har vandi er fyri, at bygdir ella oyggjar eru at fara í oyði, verður at umhugsa, um ikki serlig lóggáva og onnur tiltøk eiga at gerast á tilílikum støðum.

Sethúsabygging.

Tað er framvegis tvørligt hjá teimum, ið vilja byggja sær egin hús. Tilfarsprísirnir fara upp og arbeðslønin somuleiðis, meðan lánimøguleikarnir ikki eru góðir, lánini ov dýr og stutfreistað. Landsstýrið arbeðir við hesum máli og vónar, at ið hvussu so er nakað kann koma á tingborð í hesi tingsetu. Millum annað verður arbeitt við at víðka og broyta virksemd hjá Húsálansgrunninum. Tað er samstundis eyðsæð, at grunnurin hevur brúk fyri nógv meira peningi, enn hann hevur nú. Løgtingið samtykti tí eisini, eftir uppskoti frá landsstýrinum, at seta 7,5 mill. kr. av á núverandi fíggjarlóg til Húsálansgrunnin. Hetta var ein vøkstur uppá 4 mill. kr. í mun til avsetingina árið fyri.

Men bert at veita Húsálansgrunninum meira pening og at broyta og víðka virksemd hansara loysir ikki íbúðarspurningin í Føroyum. Tað verður neyðugt at hugsa um onnur tiltøk eisini, millum annað um at stovna eina miðstöð fyri innkeypi av tilfari, og at skapa betri møguleikar fyri bygging av íbúðarhúsum.

SOSIAL MÁL

Dagpeningaskipan.

Í framhaldandi útbyggingini við sosialum lógum, so flestum er tryggjað fíggjarligt lívsgrundarlag, hevur landsstýrið í umbúna at fremja uppskot um eina dagpeningaskipan at tryggja inntøkumiss fyrst og fremst hjá tímaløntum undir sjúku-, vanlukku- og undir barnsburði. Miðjað verður ímóti at henda skipan skal kunna veita peningahjálp upp í 3 mánaðar. Samráðingar eru farnar fram millum umboð fyri donsku stjórnina og landsstýrið um hvussu langt sleppast kann í fyrstu atlogu. Tá hetta stendur greitt verður farið undir samráðingar við fakfeløgin, so hesi kunnu hava ávirkan á lóggávuna. Funnist hevur verið at, at feløgin ikki fyrr eru komin inn í myndina, men tað er nú einaferð neyðugt at tala seg ávegis við tann partin sum ivaleyst kemur at bera ein munagóðan part av kostnaðinum áðrenn farið verður víðari.

Lógaruppskot væntar landsstýrið at leggja fyri tingið í vetrartingsetuni.

Sjúkrahúsini.

Tann útbyggjan av sjúkrahúsumum, sum tey nógvu síðstu árinum hevur verið í Føroyum, hevur givið væl betri møguleikar at viðgera sjúklingar heima í Føroyum. Tó verða enn um 400 sjúklingar hvørt ár sendir til viðgerðar á Ríkishospitalinum í Keypmannahavn. Útbyggingin verður at halda fram, um endamálið at veita eina so neyva viðgerð sum gjørligt og so skjótt sum gjørligt, skal fremjast. Tað er tó av størsta týdningi fyri einstaklingin, at tað kann fáast viðgerð í Danmark, tá okkara viðgerðarmøguleikar ikki røkka til.

Á landssjúkrahúsinum verður í hesum fíggjarári opnað nýggj viðgerðardeild — intensiv deild — serliga til viðgerðar av hjarta-sjúklingum. At tað eru aðrar serdeildir, ið eisini tørva, kenna vit m.a. frá viðgerðum her á tingi, men her velst eisini um, um tað er gjørligt at fáa teir serbúnu læknar og onnur starvsfólk, sum krevjast. Serdeildir til viðgerð av eygna-, oyrna-, næsa- og hálsasjúkum hava seinnu árinum bert verið tokar í styttri millumbilum. Oyrna-, hálsa- og næsalækni er nú aftur í føstum starvi á landssjúkrahúsinum, og er við honum ein munandi bati í heilsuroktini fingin aftur í rættlag.

Men ótrygðin er tíverri mangar ferðir størri á hinum sjúkrahúsumum, tí tað hevur ikki borið til at fingið tær neyðugu útbúnu læknakreftir. Á Norðuroyar sjúkrahúsi er tó bæði medisín- og skurðlækni, men sjúkrahúsini krevja munandi modernisering.

Landsstýrið hevur í hyggju á ólavsøku at leggja fyri tingið lógaruppskot til nýttmanggerð av Norðuroyar sjúkrahúsi - - her uppi er eisini ætlanin um at byggja sjálvstøðugt røktar- og ellisheim í tilknýti til sjúkrahúsini. Henda ætlan, sum umfatar røktar- og ellisheim, heilsumiðstøð, fysiurgiska deild, umfatar eisini umbyggjan av koki, vaskarí og gerð av nýggjum kapelli. Kostnaðarætlanin liggur um 16 mill. kr.

Í Suðuroy verður byggingin av røktar- og ellisheiminum í tilknýti til Suðuroyar sjúkrahús lokin í hesum ári. Hetta heim skal rúma 28 fólkum. Kostnaðurin er uml. 8 mill. kr.

Á Ellisheiminum í Havn fer fram aftratbygging til 10 búfolk aftrat. Henda aftratbygging er mett at kosta umleið 2 mill. kr.

Upprunaliga ætlanin við úthygging av røktar- og ellisheimum umfatar eisini eitt heim í Føysturoynni.

Heimahjálparskipanin.

Henda skipan er nú komin í rættiliga góða legu. Fyri fyrstu ferð í søguni er ein endalig útbúgving av kvinnum øll sum hon er, farin fram í Føroyum. 30 heimahjálparar hava í hesum døgum fingið prógv sum fullærdir heimahjálparar.

Tað virka í løtuni 156 heimahjálparar. Heimahjálparaskipanin man vera ein tann týðningarmesti fátturin í royndunum at stuðla teim gomlu og sjúku í egnum heimum teirra og harvið egnum umhvøvi. Landsstýrið leggur dent á at henda skipan verður framhaldandi víðkað og stimbrað.

Vistarheim.

Tað eru í løtuni 2 vistarheim í rakstri, eitt í Havn og eitt í Runavík, ið hýsa 24 fólkum, sum tørva at vera undir serligari umsjón og røkt, og sum ikki hava møguleika at búgva heima. Uppi hesum tali eru eisini fólk, sum í mong ár vóru undir vernd í Danmark. Í umbúna er at víðka virkið hjá Vistarheiminum soleiðis, at møguleiki gevst at veita fólk, sum kunnu arbeiða til egið upphald, men sum tó ikki eru før fyri at halda egið hús, íbúð ella húsarúmd, tó soleiðis at tey sjálvi kunnu halda útreiðslurnar av bústaði og kostarhaldi.

Revalidering.

Revalideringsarbeiðið í Føroyum hevur fyri stóran part verið røkt av ALV-stovninum. Ætlanin er at skipa henda stovn sum part av almennu

revalideringini, soleiðis at møguleiki verður at røkka longri til teirra sum tørva revalideringshjálp.

Specialskúlin.

Frá komandi skúlaári byrjar Føroya Specialskúli í nýggja Skúlanum á Trøðni. Við hesum er undirvísingin av teimum, sum krevja serundirvísing, komin undir góðar holisumstøður. Tó er at vóna, at endamálið, at undirvísingin fer fram í heimbygðini, eisini tá talan er um serundirvísing, verður framt í mestan mun.

Andsveikaforsorgin.

Andsveikaforsorgin hevur fá ár á baki í Føroyum. Men hesi ár hava sýnt, at vit við góðum samstarvi við Statens Åndssvageforsorg og væl útbúnum starvsfólki, hava møguleikan at geva hina bestu umsorgina til teirra sum krevja verju og sum tróta andsevnini at kunna liva óvard í samfelagnum. Tað er nú vorðið greitt, at útbyggingin á Statshospitalinum verður framd og hevur staturin játtað tær 12,7 mill. kr. sum byggingin av tveimum andsveikadeildum verður mett at kosta. Tað vera tá 48 pláss til andsveik. Hetta røkkur tó ikki tørvinum, men er ein góður bæti. Ynskjanandi er, at víðari útbygging kann fara fram soleiðis at nærstøðan til tey einstøku heimini kann vera so neyv sum gjørligt. Landsstýrið vil virka fyri at tryggja teimum ófullføru eina so góða tilveru, sum tað nú er gjørligt hjá okkum at skapa.

Sjúklingaheim.

Í Keypmannahavn er ognað vistarheim til at taka ímóti sjúklingum úr Føroyum, sum søkja sær heilsubót í Danmark. Teir sjúklingar, sum verða sendir til heilsuviðgerðar frá føroyskum sjúkrahúsum og sum ikki skulu liggja burturav á sjúkrahúsi, kunnu búgva á hesum vistarheimi ókeypis. Hetta tiltak skuldi eisini røkkið í tørvi, sum hevur sýnt seg at verið hjá næstrafólki sjúklinga at fáa bústað til so lagaligan kostnað sum gjørligt. Tað er at vóna at hetta tiltak kann útbyggjast til eisini at umfata aðrar sosialar uppgávur fyri føroyingr sum noyðast til viðgerðar í Danmark, í hvussu so er so leingi vit ikki eiga eitt veruligt Føroyahús.

Skúlamál.

Arbeiðið við at fáa lagt allan skúlaskep í Føroyum undir eina felags leiðslu undir landsstýrinum er nú komið so langt, at samráðingar verða væntandi í næstum við ríkisstjórnina um yvirtøkuna av skúlaumsitingini. Samráðingar vóru í januar í ár við kenslumálaráðið og forsætisráðið um spurningin, tá var semja um, at ein arbeiðsbólkur, settur av landsstýrinum og ríkisumboðnum, skuldi leggja fram eina gjølliga frágr. um skúlaskep í Føroyum. Henda frágr. er nú gjørd og send ríkisstýrinum, og væntandi verða samráðingar útfrá hesum grundarlagi um stutta tíð. Landsstýrið hevur í sínum uppleggi miðað ímóti at fáa sum mest av myndugleika yvir skúlaskepi í Føroyum lagdan undir ein stovn undir landsstýrinum, uttan at hetta skal broyta tað fíggarliga býtið millum statskassan, landskassan og kommunurnar.

Í 1970 samtykti lögtingið, at landsstýrið skuldi seta eina nevnd at gera uppskot um eina felags leiðslu av skúlaskepinum. Nevndin varð sett sama ár, men ikki fyrr enn í vár varð álit lagt fram. Hetta og onnur álit um skúlaskep -- millum annað álit um fólkaskúlan og álit um vinnuskúlarnar -- ætlar landsstýrið at leggja fyri lögtingið nú á ólavsøku, so tey kunnu koma til umroðu seinni í heyst.

Roknast kann við at lögtingið fær eina roð av týðandi málum á skúlaøkinum til viðgerðar í komandi tíð. Tað verður neyðugt at samtykkja nýggja lóggávu fyri fólkaskúlan, læraraskúlan, sjómansskúlarnar, vinnuskúlarnar og kvoldskúlan. Álit ella uppskot fyriliggja longu í flestu av hesum málum.

Í Danmark varð tann broyting gjørd í skúlaskepinum, at ongin nýggjur realflokkur verður tikin upp nú í sunnar, men í staðin er stovnaður ein valskúli. Henda broyting er ikki framd í Føroyum enn, men tað er greitt, at okkara skúli má broytast skjótast gjørligt.

Trýstið á landskassan frá kommununum fyri at fáa studning til bygging av skúlum, ítróttarhallum og svimjihallum er stórt. Vanliga verður slík bygging fíggað soleiðis, at kommunurnar rinda 50%, staturin letur 20%, og landsstýrið rindar 30%. Í vár gav lögtingið landsstýrinum heimild at taka upp til 10 mill. kr. í láni til partvísa rindan av landskassans studningi til kommunurnar. Landsstýrið hevur tikið 8 mill. kr. í láni til hesi endamál.

Tann pædagogiska ábyrgdin av studentaskúlanum og HF er nú lögð undir eitt 3-manna ráð undir landsstýrinum. Samstundis hevur endalig próvtøka verið fyri fyrstu ferð á HF skeiðinum í Havn, Klaksvík og Suðuroy.

Mentunarmál.

Á mentunarokinum er gróður. Føroyingar roynd seg sum ongantíð fyrr í teimum ymsu listargreinunum. Fremmand listarfólk vitja higar, og føroyingar vitja í onnur lond.

Starvsemið á Fróðskaparsetrinum er vaksandi, og næmingatilgongdin til Føroyamálsdeildina og Støðisútbúgvingina meiri enn deildirnar eru førar fyri at taka ímóti. Byrjað verður í árinum við guðfrøðislestri, og ætlanir eru um at fara undir aðrar lestrargreindir, um peningur verður játtaður.

Nýtt og nútíðarhóskandi landsbókasavn er í gerð, og býar- og bygda-bókasøvnini verða útbygd. Landsskjalasavnið starvar í nýggjum holum, og tá nýggja landsbókasavnið er liðugt, skuldi verið møguligt at fingið betur høli til hini søvnini, so sum fornminnisavnið og náttúrfrøðisavnið.

Nýtt útvarpshús er skjótt liðugt til útbjóðingar, og í seinastu tingsetu varð viðtikið á logtingi, at føroyskt sjónvarp skal setast á stovn.

Landsstýrið verður í tingsetuni at leggja lógaruppskot fram í sjónvarps-málinum.

Landsstýrið metir, at áðrenn long tíð er gingin, skuldu ytru freytirnar fyri einum góðum føroyskum útvarpi og sjónvarpi verið til staðar.

Vega- og havnarmál.

Hildið verður fram við vegabyggingini um alt landið, og verða fleiri týðningarmikil vegastrekki á høvuðsferðsluvegunum liðug í hesum árinum.

Eysturoyar bergholið verður opnað fyrsta dagin, og kemur sambinding av Eystur- og Streymoyinni tá fyrstani rættiliga til sín rætt.

Økta ferðslan ger tað neyðugt, at stórir partur av gomlu vegunum verða umbygdur, breiðkaðir og asfalteraðir, samstundis sum hildið verður fram við nýgerðini.

Landsstýrið miðar ímóti, at vegur kemur sum skjótast til hvørja bygd í landinum, har tað er møguligt, og ætlast kann, at fólk verða búgvandi.

Øktu vegalongdirnar seta størri og størri krøv til viðlíkahald, og verður vaksið um grótknússorkuna og nýtt asfaltverk gjørt. Í hesum sambandi eigur spurningurin, um píkadekk skulu verða loyvd, at verða tikin til viðgerðar.

Útbyggingin av fiskivinnuni bæði við skipum og virkjum á landi, serliga tann umlegging ið fer fram, at størri og størri partur av veiðu føroyinga fer fram á nærleiðunum, veksur um kravið um góð havnarlog.

Flestu havnirnar, ið peningur er játtaður til í verandi havnaætlanum, eru bygdar ella í gerð, og miðar landsstýrið ímóti at leggja nýggja havna-

ællan fyri tingið í hesari tingsetuni. Landsstýrið metir, at ein tilik ætlan hægst eigur at rækka fimm ár, og umhugsað eigur at verða, um ikki ein ávís raðfylgja skal skipast í hesum tíðarskeiðinum, so almenni studningurin verður útgoldin í byggítíðini og fíggjarliga byrðan hjá kommununum sostatt minni.

Støðan í vega- og havnabyggingini er annars gjølligari lýst í einum av fylgjuskjølunum.

Strandferðslan.

Tað er farin fram stór útbygging av strandferðsluni tey seinastu árin, og verður hesin táttur í okkara samfelagsvirksemi røktur so væl nú sum ongantíð fyrr. Skipini eru nýggjari, størri og betri hóskaði, og siglt verður eisini oftari, enn tað hevur verið gjørt frammanundan. Samstundis hevur strandferðslan gjørt nýtslu av tí vega-, berghols- og brúgvagerð, ið hevur verið her á landi. Til tess at okja um tenastu sína hevur strandferðslan keypt bilar, ið koyra fólki vørunar til dyrnar víða hvar í landinum.

Alt hetta hevur sjálvandi samstundis ført við sær, at útreiðslurnar til strandferðsluna eru vaksandi. Einn fyriliggur grannskoðaður roknskapur fyri 1975/76 ikki, men fyribils tol frá strandferðsluni vísa, at rakstrar- undirskotið hetta ár lá um 7 mill. kr. móti 4,2 mill. kr. árið fyri. Hovuds- útreiðsluvøksturin er hall hjá Smyrli uppá 2,1 mill. kr., bilruturnar hava kostað útvið ½ mill. kr., og umsitingin er vaksin við einum 700.000 kr. Tey 3 skipini Teistin, Sildberin og Kjógvin, sum vórðu lögð seinasta heyst, kostaðu kortini í roknskaparárinum útvið 600.000 kr. Meginparturin av hesi útreiðslu stóðst av siglingini í fjør summar, og vónir eru tí fyri at spara nakað í hesum fíggjarári, eftirsum hesi skip nú einans verða nýtt til taks.

Pride, sum er dýrari í rakstri enn skipini sum røktu Kaldbak, Hest, Koltur, Skúvoy og Sandoy, hevði í fjør eitt hall uppá 700.000 kr. og klassingarútreiðslurnar vóru serliga stórar í 1975.

Smyril er aftur í summar í uttanlandasigling, og umframt eins og í fjør at sigla til Íslands og Noregs, verður nú siglt til Skotlands. Talið á ferðafólki er munandi størri í ár enn í fjør. Til og við seinastu viku høvdu yvir 10.000 ferðafólk verið við Smyrli á uttanlanda rutunum í summar móti 8.200 fólki alt summarið í fjør. Í ár hevur hann flutt 1.700 bilar mótvegis 1.300 alt árið í fjør. Hetta førir eisini við sær, at skipið gevur yvirskot summarmánaðirnar, meðan tað hevur undirskot um veturin.

Um nakrar dagar opnar Fyrturoyar bergholið, og tað kann hugsast, at hetta kemur at broyta ferðingarmynstrið nakað. Onki er at ivast í, at bil-

ferðslan til og úr Klaksvík kemur at ókjast í sambandi við bergholið, og tað verður tí ivaleyst neyðugt at fáa annað far, sum tekur fleiri bilar og lastbilar í staðin fyri Ternuna at røkja henda fluttning. Fyribils er ætlanin at lata Trónd sigla sum vant millum Havnina og Skálafjørðin, til eitt yvirliit fæst yvir, um opningin av bergholinum ger torvin fyri so nógvari sigling hjá Trónda minni. Um stutta tíð er øll strandferðslan í Føroyum undir tí almenna. Sam II varð yvirtikin av strandferðsluni í vár, og tá ið Føysturoyar bergholið letur upp, verður tað seinasta privata strandfaraskipið selt av landinum.

Tað gerst meira og meira greitt at neyðugt verður at fáa annað skip fyri Dúgvuna, skal summarsiglingin innanlanda ikki fáa alt ov stórt afturstig í mun til vetrarsiglingina. Hetta hevði eisini givið betri møguleikar fyri at nýtt teir mongu ónýttu møguleikarnar, sum liggja í at røkja summarsigling millum norðurlond, nú ferðastreymurin tykist at linka suður eftir og tey ferðandi meira venda eygunum móti teim norðaru okjunum.

Landsstýrið hevur ta áskoðan, at føroyingar sum sjófarandi tjóð náttúrliga eiga at tryggja sær lut í hesum fluttningi.

Telefonverkið

Arbeiðið við at fullfígga landsautomatiseringina av telefonini heldur fram. Ætlanin er, at alt landið skal hava automattelefon innan árslok næsta ár.

Hetta seinasta árið hava Føroyar eisini fingið automatiskt telefonsamband við úrheimin. Telefonverkið rokir hesa tænastu, og hevur hetta eisini økt um inntøkumøguleikarnar hjá verkinum.

Størsta útbyggingarmál, nú stendur fyri hjá verkinum, er støðin í Havn. Her hevur logtingið jattað veðhald fyri láni upp til 22 mill. kr. til bygging av nýggjari støð, og lán er fingið til endamálið. Farið verður undir útbyggingina so skjótt sum tilber.

Ein hin størsti spurningurin telefonverkið í lötuni hevur at arbeiða við, er at fáa til vega eina meira langfreistaða fíggan í staðin fyri nokur av teim stuttfreistaðu útbyggingarlánunum sum vórðu tikin árinum herfyri. Møguliga kemur tingið at taka støðu til at flyta veðhaldini fyri hesa yvir á slík langfreistaði lán.

Uttan eina slíka umlegging av lánunum kemur telefonverkið í eini tvey trý ár at vera í rættuliga trongari likviditetsstøðu.

Postverkið.

Tað eru bert lidnir 4 mánaðir, síðani postverkið varð yvirtikið sum føroyskt sermál og gjordist stovnur undir landsstýrinum. Tað er tí ógjørligt longu nú at gera nakra haldgóða meting av teimum rakstrarligu og figgjarligu viðurskiftunum á Postverki Føroya. Løgtingið samtykti í vár at seta 3,5 mill. kr. av á galdandi figgjarlóg til Postverkið, og leysliga verður mettt, at hesin peningur í hvussu er fer at røkka.

Landsstýrið hevur hetta farna árið havt drúgvur samráðingar við dansk-ar myndugleikar um yvirtøkuna av postverkinum. Úrslitið av samráðingunum varð m.a., at bygningar og aðrar ognir, sum Post- og Telegrafvæsenet hevði í Føroyum, vórðu latnar heimastýrinum ókeypis, og harafturat varð funnið fram til eina nýggja skipan fyri starvsfólkið á postverkinum, sum nú starvast undir líknandi umstøðum sum alment starvsfólk í Føroyum annars.

Í sambandi við yvirtøkuna 1. apríl í ár gav Postverk Føroya út 3 nýggj frímerki. Tey fyrstu føroysku frímerkini komu í januar mánaða í fjør. Síðani yvirtøkuna hevur postverkið selt frímerki til savnarar kring allan heim fyri 3,9 mill. kr., og samanborið við útgávuna av teimum fyrstu føroysku frímerkjunum seinasta ár er hetta heldur betri úrslit.

Ætlan postverksins er at geva út eina røð av frímerkjum aftrat í hesum figgjarárinum. Við framtíðarútgávu av frímerkjum verður dentur lagdur á at finna fram til motivrøðir, sum í mest moguligan mun kunnu siga frá Føroyum, okkara søgu, mentan, náttúru, vinnulívi og øðrum. Tann komandi fyrsta røðin av frímerkjum kemur at hava motiv frá fiskivinnuni.

Skattur, tollur og gjöld.

Meginparturin av teimum málsøkjum, frammanfyri eru nevnd, eru lið í samfelagsins gonguverki -- hjá okkum eins og øðrum framkomnum samfeløgum. Men fyri at hesi málsøki kunnu røkjast so til fulnar, at vit kunnu kallast eitt nýmótans samfelag, har landsins íbúgvur á ollum økjum kenna seg hava kor at liva undir, ið kunnu javnsetast við grannatjóðir okkara, skulu inntøkur til -- inntøkur at gjalda hetta gonguverk. Krovini til landskassan eru tí alstór og fyri at lúka hesi krøv sum frægast hava vit skatta-, toll- og avgjaldslógir, ið lögting okkara hevur samtykt og sum gevur heimild til at áleggja fólkinum gjaldsskyldur -- gjaldsskyldur til landskassa og kommunur.

Okkara fyrsta skattalóg frá 1923 varð nýtt við ymiskum broytingum til 1963, tá nýggj og meira greinilig skattalóg kom, og hevur hon verið nýtt nú í 13 ár, tó við fleiri broytingum gjøgnum árin, og hava hesar

broytingar yvirhøvdur borið í sær skattalætta serliga fyri tey við teim lægru inntøkunum. Umframt nevndu skattalóg frá 1963 fingur vit triggjar serskattalógir í 1971. Givið er tað, at bæði inntøkubroytingin hjá tí starvandi fólkinum og tað framtak, ið er farið fram innan okkara høvudsinnu, gevur landsstýrinum orsök til at taka hesa lóggávu upp til nærri umhugsunar. Ásannast má tó, at tær stóru privatu ilógurnar í tann nútímans fiskiflota, vit eiga, eisini hava sína orsök í lóggávuni frá 1971. Landsstýrisins meting um skattalættar má sjálvandi hava eina aðra meting við sær, og er tað landskassans tørv til landshúsarhaldið. Hesin tørvur má prioriterast, tí bert á tann hátt fæst eitt gott tamarhald á útreiðslunum. Hetta er ikki bert galdandi fyri landskassan, men eisini fyri kommunurnar, sum tær flestu í dag liggja við einum høgum skattaprosenti í mun til ár frammanundan.

Viðvíkjandi tollgjøldum er at siga, at her eru smávegis broytingar farnar fram í farna ári, og hevur landsstýrið í ætlan at gera einstakar broytingar, men ikki tilíkar, ið kunnu grípa inn munandi í prísleguna, ið aftur ávirkar lønarlag okkara, sum seinasta árið hevur verið rættiliga stabilt.

Nøkur týðandi mál sum tingið helst kemur at taka støðu til.

Flogvallaleingingin hevur leingi verið samráðst um við statin, men her hava loftferðslumyndugleikarnir verið ótrúliga seinførir. Nú er tilmæli teirra komið, og verða tær endaligu samráðingarnar við ríkisstýrið við tað fyrsta. Tekur stjórnin ikki undir í leingjanini, skal málið aftur fyri tingið.

SEV er í eini truplari støðu í løtuni, útreiðslurnar til rentur og avdrátt eru stórar og trupult er at orka ta neyðugu útbyggingina. Tingið eigur møguliga at taka støðu til, um SEV framhaldandi eigur at vera ein felagskommunalur stovnur ella um landið eigur at koma uppí.

Landsbankamálið eigur at koma til støðutakan á vári 1977 og miðar landsstýrið ímóti, at arbeiðið við hesum kann verða liðugt til ta tíð.

Uppskot til nýggja prislóggávu er gjørt og vil verða lagt fyri tingið beinanvegin, tað kemur saman í heyst.

Málið um samskipan av samferðsluni á landi og sjógvi má avgreiddast í heyst, tí støðan sum hon nú er, ger at rututænastan á landi er versnandi.

Reglugerðin fyri stýrið fyri ilógugrunnin verður framløgd eins og uppskot um broyting av stýri Realkreditslovnansins.

Nøkur lógarmál m.a. um ferðslu, arvalóg, hjúnarbandslóg liggja fyri at taka støðu til, og helst átti málið um innflutning av oli og bryggjan av oli í Føroyum at verðið tikin upp aftur.

Undirgrundir.

Tær samráðingar, verið hava við stjórnina um undirgrundsspurningar, eru ikki loknar enn. Hesin spurningur er ógvuliga viðbrekin, og er vorðin tað í meira mun av teirri gongd, verið hevur í Grønlandi, men føroysku sjónarmiðini eru so framvegis tey, at endaligi avgerðarrætturin í øllum spurningum viðvíkjandi kanninum og virksemi á havbotni okkara og í undirgrundini, liggur í Føroyum.

Landsstýrið er framvegis av teirri áskoðan, at tað ikki hevur so stóran skund at løyva slíkum virksemi, tí vandil fyri avlaging av búskapi okkara, mentan okkara og tí lívsformi vit hava valt er alstóru.

Veidurættindi — Fiskimark — Samráðingar.

Størsta málið, sum stendur fyri at taka støðu til er útflytanin av fiskimarkunum og tær mongu avleiðingar av hesum verða, og tær mongu samráðingar, sum fara mugu fram í hesum sambandi.

Landsstýrið leggur nú ólavsokutingsetan byrjar uppskot fyri lögtingið um heimild til at samráðast við dansku stjórnina um at fremja útflyting av føroyska fiskimarkinum í seinasta lagi 1. januar 1977, og um uppsøgn av sáttmálanum við seks lond um veiðu á føroyaleiðunum.

Segði í løgmansrøðuni í 1973, at stríðið ikki stóð um útflyting ella ikki útflyting, men um at nýta tíðina sum fór at ganga til nýggj rættarviður-skifti vóru skipaði á havinum á skilabesta hátt, at tryggja sær fleiri rættindi á heimasjógv, meðan vart varð so gott ein kundur á fjarleiðum.

Sum kunnugt vóru ikki allir politiskir flokkar samdir um hvat skilabesti háttur var, ella nær útflyting frægast kundur fremjast, men úrslitið er so vorðið tað, at vit fyri so vítt í senju -- í seinastuni undir tí fyrri-setningi sum liggur í sangonguskjalinum - hava bíðað til tað er øllum eyðsýniligt at tíðin er búgvin at fremja leik.

Í hesum máli mugu nú allir standa saman, og vil tað gera meg ógvuliga hilsnan, um ikki uppskot landsstýrisins fær undirtøku frá 26 tingmonnum.

Slík undirtøka frá samlaður tingi er mótvegis umheiminum verunligt tekin um styrki.

Vit hava havt trý ár undir fyribilsskipan at fyrireika økta troyting av føroyaleiðunum og er partur okkara vaksin munandi, ja so mikið at í ár verður nøgdin undan Føroyum munandi størri enn nakrantíð fyrr. Vit koma sjálvir at veiða meira enn 32.000 tons av toski og lýsu og er tað í sjálvum sær orsök til at siga sáttmálan upp, nú samráðingar um broytingar vildu verið uttan meining.

Landsstýrið hevur leingi fyrireika tann leik, ið stendur fyri í samráð-

ingum í 1975 og 1976 við Noreg, Bretland, Canada, Island, Grønland, EF og ikki minst við dönsku stjórnina er roynt sum frægast at tryggja, at rættindi verða eftir at veiða á okjunum, hesi lond og henda eina samgonga koma at hava undir valdi sínum. Samstundis er gjørt londunum greitt, at Føroyar fóru at flyta út í tráð við ta útflyting, aðrir fremja.

ICNAF-fundurin í Montreal har Canada boðaði frá útflyting eina og U.S.A. frammanundan hevði gjørt, sýndi at býtið av kvotum eftir tí mynstri verið hevði, varð vordíð saga, og at tann gongd verið hevði nokur ár, at strandalondini tóku sín lut fyrst, nú var góðfíkin av ollum.

Sama søgan endurtók seg á NEAFC-fundinum í Lissabon, og bíða tí nú samráðingar um kvotabýti allastaðni eftir at myndin við 200 fjórðinga fiskimarkum liggur greið. ICNAF og NEAFC fáa í framtíðini annan setning enn tey hava í lotuni.

Landsstýrið boðaði í vár stjórnini frá, at filmæli tess vildu verða givin á ólavsøku, og aftaná fundin í Montreal var fundur millum umboð fyri landsstýrið og stjórnina umboðaða av forsætisráðharranum og uttanríkismarknaðar-, fiskivinnu- og grønlandsmálaráðharranum, har landsstýrið legði fram støðu sína um útflyting áðrenn árslok.

Stjórnin hevur gjørt útkast til neyðuga lóggávu viðvíkjandi fiskimark-útflytingini, og tá henda er samtykt, er so við samráðingum við grannalondini at fáa lagt miðlinjurnar fastar har minni enn 400 fjórðingar eru millum londini.

Størsta arbeiði tingsins hetta og møguliga komandi skeið verður at taka støðu til spurningar um hvussu fyriskipast skal á okinum innanfyri fiskimarkið. Hetta kemur nú undir føroyska lóggávu. Hverji amboð skulu nýtast hvar, hvørjar avmarkingar, friðaði øki, meskavíddir, skipastøddir, studningsveitanir o.s.fr. o.s.fr. skulu vera.

Ein meginspurningur og hann sum í sær ivaleyst eigur størsta spíran til politiskt tjak - verður hvussu nógv av løyvdu heildarveiduni vit kunnu og skulu lata øðrum í býti fyri rættindi hjá teim.

Egna áskoðan mín hevur verið og er, at vit við galdandi skipaslag, veiðuhættum, viðgerðarstigi, marknaðum o.s.fr., ikki fáa tað mest rationella burturúr við at íleggja í, at vit sjálvir skulu taka alt undir Føroyum og bert nýta fær okkara her. Hartil eru stovnar okkara ov viðbrekin og veiðan ov nógv bundin til árstíðir, umframt at okið er trøngt og merkt av streymi og skiftandi veðurlíkindum, og gevur ov smáar møguleikar fyri fjølbroyttum veiðuhættum.

Ein stóða, har vit veiða meginpartin av tí, veiðast kann her, og samstundis royna at varðveita ávís rættindi sum alternativ aðrastaðni hóast hesi rættindi verða nógv so smá - meti eg er hollasta grundarlag okkara. Men her eru menn kanska nakað ójavnir á máli. Kortini má semja vera um, at eina tillagingartíð, og helst rættuliga langa, kunnu vit væl nýta.

solciðis at allur fjarfiskifloti okkara ikki skal troðkast inn á foroyaðkið í einum.

Vit fáa úr at gera við at kanna hetta okið so gjølla sum gjørligt, ja sum nevnt í onkrari av undanfarnu ólavsøkuroðunum frá minsta plinki til frægastu mið, úr fjøruni og út í djúpastu rennu og frá hellingini niður í dýpið og inn aftur yvir landgrunnin allan.

Vit mugu kanna hvørji skipasløg kunnu veiða á hesum oki við góðum rakstrarúrslitum, og vit mugu nýta orku og pening til rationaliseringar av teim førum, sum í lötuni ikki geva nóg góða úrtøku.

Hvørjar møguleikar síggja vit so í lötuni fyri tann flota vit eiga?

Ja, her er lítið vildað um møguleikar fjarfiskiflotans á okkara leiðum. Teir mest svartskygnu halda at teir eru eingir, meðan aðrir meta teir góðar at vera.

Oftast hoyrir ein ivaleyst, at vit skulu selja ein munandi part og fáa okkum minni skip. Hesum eri eg ikki samdur í, tí roynast skal í hvussu er hvat neyðugt er at gera. Eri millum teirra, sum meta, at stórir partar av flotanum beinanvegin eiga møguleikar heima, meðan aðrir, um teir bert hava ávís alternativir burturi ein part av árinum, eisini kunnu fáa væl burturúr her.

Verða ídnaðarbátarnir skerdir á norðsjóarleiðunum, vil stórt tal av teimum hava munandi betri møguleikar at veiða matfisk undir Føroyum enn dýrari nýbygdir trolarar.

Skal upsin veiðast, og í hesum stovni liggur sum kunnugt størsti expansiónsmøguleiki hvat matfiski viðvíkur — verður hann valla veiddur við snellu, men heldur av stórum hekkutrolarum við góðari maskinorku, slíkar hava vit nakrar av. Kunnu hesir ella ávíst tal av teim so afturat troyta rættindini við Labrador, Vestur- og Føysturgrønland og Norðurnoreg og kanska í ein lítlan mun undir Íslandi, er teim ivaleyst lív lagað.

Kemur sildin aftur norðanfyrir verður brúk fyri kraftblokkaførurum og svartkjaft hava hesir sýnt, teir kunnu veiða, verða so møguleikarnir fyri lodnuveiðu við New Foundland, Norðurnoreg og vónandi Ísland nýttir og verða ávís rættindi afturi í Norðsjónum, skuldi eitt munandi tal av kraftblokkaførurum dugnað.

Stutt sagt kann ikki beinanvegin sigast, at vit hava eina óhóskandi samanseting av flota okkara. Harafturat kemur, at royndirnar vísa, at eins svikalig fiskivinna kann roynast, eins ofta opnar hon nýggjar møguleikar, sum vit sóðu í vár við svartkjaftinum.

Men sum nevnt í fjør, skulu vit livbjarga okkum, verður neyðugt við sterkari stýring enn føroysk fiskivinna hevur verið undir áður, bæði hvat íløgum og fiskiskapi viðvíkur. Kvoturnar burturi skulu veiðast og ásetingarnar heima haldast, treytirnar fyri veiðuloyvum burturi í ongum førum brótast, tí tá hevur skipið, sum vit hava sæð undir Íslandi, forbrotið

símar lívsmöguleikar. Veitt verður undir eftirliti, og bátar okkara koma hvønn dag at siga frá fiskileið, veiðunøgd og veiddum fiskaslag.

Hesar treytir koma vit eisini at seta øðrum, og vil hetta gera vaktarhaldið á stórri økinum einfaldari.

Hvat hesum viðvíkur er greitt, at vit ikki rækka bert við einum vaktar- og bjargingarskipi afturat danska vaktarhaldinum, vit mugu sjálvir íleggja munandi í betri vaktarhald og verða at krevja danska partin munandi bøttan og margfaldaðan, harafturat verða at taka í nýtslu nútímanstól sum radari á landi og flogfór. Hetta vil alt seta stór krøv til orku okkara.

Ein líðilig studningsskipan, sum tryggjar at tey fiskaslog og tær kvotur, sum veiðast kundu, verða veidd, verður ein fortreyt, og skal hon verða meira differentierað og minni generel enn hendan, vit nú hava, eisini hetta vil seta stór krøv til tingið, eins og tað at fáa til vega rottu fortreytirnar fyri støðutakanum í hvørjum einsøkum føri.

Harafturat verða vit í eini stórri mun eini higartil at kýta okkum fyri at skapa nýggjar vinnumöguleikar innan ídnað, farmasigling, landbúnað o.s.fr.

Lat meg at enda taka upp aftur, at vónin er at tingið fer undir hetta mikla arbeiði í breiðastu semju.